

ACC. N:R **M. 10537**: 1-37

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Gottfrid Wagner*

Härad: *Östra*

Adress: *Åseda*

Socken: _____

Berättat av: _____

Uppteckningsår: *1947*

Född år *1884* i *Åseda*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När den nya tiden kom till bygden. s. 1-37.

Lu F 59.

När den nya tiden
kom till byggen.

Denna skildring gäller
östra härad. Uppgifterna
äro från senare delen
av 1800-talet, där inget
annat särskilt angives.

Laga skatte förvärtades
omkring 1800-talets början
och slutet. Det var olika
för olika byar.

Exempel. I Stalsby by (Åseda
sacken) påbörjades skattes-
förvärtningen år 1792 och av-
slutades i början av 1800-talet.

I Lammåsa by (Åseda sacken)

Lag skiftet sin början 1860.
Oskiftade byar finns
icke kvar i bygden.

Bystämman Kläve kommer
ännu i Hålsby by och
Lammåsa by (Hålseda socken).

Bystämman har under äldre
tid förekommit i Lammåsa.
Under en tid mot slutet
av 1800-talet förekom icke
bystämman. Det äldsta protokoll
som finns är från 31 okt. 1899.

Vid stämman i Klä-
ve förekom val av
kyrkan för året samt
ett välgående.

Bystämman hålls i regel

en gång årligen, och tiden
för stämman hållande så
beständ till den i Norra
Svenska vid stämman
rör västan utan undan-
tag värfåga. Vid en
eller stämman i höst
gäld fråga om värfåga-
hållit på stämman i Län
Slasby i oledning av
fråga om inrättande
av omröstningsförelä
stämman ifråga (cirka
4 km).

I Länssamfundet
byskin e. d. b. b. b.

Byskin papper försvann
i brenn i brenn.

av vilka den ena är
mycket illa medfäcen. Den
ena av dessa båda har
 varit postväska på den ti-
den, då posten med
hästskjuts fördes å sträc-
kan Västana-Mälilla.

Lantmaterielundlingarna
söu Långsby är äro in-
bandna i tvänne band.
Dybartan är försedd med
godt av bläck.

Dyrtanma finnes icke.
Den bybo, vilken min-
nas längst, från år 1892,
vet icke vad det blivit
av bysamman. Han har
aldrig sett den.

ACC. NR M. 10537:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I Halsbo by
finnes flyskinn av furu-
trä, omdömt, cirka 50x35 cm,
djup ca 20 cm.

Ölrika handlingar från
äldre tid finnes.

Byfamnarna för Rappeda
by samt för Mäckeldys by
(Rappeda socken) finnes.
(Förvaras i Rappeda socken-
museum).

I Rappeda by och
Lammåsa by finnes en plats,
som benämnes Trummebocken.
(Dessa byar nämnas
endast såsom exempel.)
Inom bygden finnes

ett ganska stort antal
sammanslagningar, vilka ut-
satt bystämman.
Som exempel nämnes Jön-
slede skeden:
Närrebro-förening, Fjantör-
ning, Sammenstättning
förs. inköp av verktyg-
ningsmaskin. Inom Slaby
by finns fästighetsäg-
areförening. Ett stort an-
tal landbrukare tillhör Jön-
köpings läns landmans för-
ening, Jönköpings läns
skogstagarförening, Jön-
köpings läns slaktför-
ening, Västlandskontors
magnetsförening, Riksför-

enningen Landsbygdens
Folk. Samliga dessa för-
enningar ha tillkommit
under senare åren.
Märfiken är numera
så livlig, att isälningar
är obänd. Om man är
bosatt på landsbygden
eller i staden beträda nu-
mera i stort sett föga,
Veflanda, som är kon-
halpunken inom Östra
härad Märfikens nu-
mera av Örebro järn-
väg, Färsjö-Veflanda-
nållilla samt Färsjö-Veflanda.
Kalmars, samt dessutom

ACC. N:R M. 10537:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ett flertal omnibusslinje:
Mariannehlund - Veflanda
(ägare: Olof Carlsson),
Eksjö - Veflanda (ägare: B.
Palmberg), Värsemen - Små.
Färstorp - Veflanda (ägare:
Haraldt Jönsson), Rada-
Lundhult - Veflanda (ägare:
Eosta Plenkag), Växjö -
Rambilla - Veflanda (ägare:
Einar Johansson), Räckaby -
Växjö - Veflanda (ägare:
Einar Johansson, Björköby -
Veflanda (ägare: Erik Walve),
Osterborsberga - Veflanda
(ägare: Ståls Jönsson),
Veflanda - Växjö (ägare: J. J.),
Veflanda - Skivö - Jönköping.

Adolfors-Teffande, Teffande-
Värn, gundt. av dessa företag:
Jalm Johansson).

Mjölkbilar finnas nu-
mera överallt inom bygden.
Vid eller i närheten av
respektive gårdar finnas
mjälkbock, Idén mjölk-
flaskorna ställs ut om
morgnarna och avhämtas
av transportbilar. Om
några flumma skeppor-
met bilen från staden
och placeras mjölkflaskor-
na på bordet i auktungen
frånka eller också till
eller delvis fyllda med
skummajolk, då flaskans

ACC. N:R M.10537:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ägare bevänt att eehålla
sådan mjölk, samt f. ö.
smör, om sådant rekommenderas,
jämlig värde av olika slag
saxen mjöl från bevaran
a. s. v. Det finna gärdar, vil-
ka levererar upp till
200 liter mjölk per dag.

Kalasfats eller sm-
rade från vilket alla där
inom boende skola bjä-
das särskilt vid befall
och begravningar, till
förmåll och minnesän-
som kvar. Det har varit
vanligt att bjuda alla
inom bygandet och folket
från gärdar som legat

nära intill. Sedan till-
pas numera icke så
strängt som tidigare.
Vid andra kalas Van. bäl-
lar och begravningar
faller vid inbjudningen
andra regler.

Förbättringen av jod-
brädet

Jod, liksom andra för-
bättringar skett på
småningom och det är
svårt att nämna sär-
skild person såsom
föregångare.

Sedan då omläggning
av kisten infördes till
förde kunna räknas från

1890-talet och tiden omkring
skuldsifftet.

Engarna voro färd
allmänna och funnos på
alla gårdar.

En exempel kan näm-
nas upptecknarens färdens
gård (1/2 mantal, i Blsack
socken).

Där funnos fyra ångar,
fyra trädor (åkrar), samt
fyra lyckor (små åkrar) jämte
två odlade mossar, en
större och en mindre.

Dessa uppgifter gäller 1890-
talet. Tidigare voro pro-
portionerna annorlunda.
De upptecknarens morfar

(född 1816), övertog gården
hvar den odlades i realen
jämförelsevis ringa.
Ringsma däremot fun-
nos säkuligen från
äldre tid.

De småningom har
bönderna upplöft att
slå små ängar. Dessa
nu och den förvaldat
samt delvis blivit be-
växta med korn och
barrträd. Förliga ängar
är nu skogbevuxna och
har helt blivit hagmark.

Orsaken varför man
upplöft att hålla slätter-
ängar är dels den, att de

relativt ringa hörsägd
som erhålles thicke uppsat
om påsknaderna för höstens
spårande, dels den, att
klövervallarna, som nu
äro allmänna ge en
rikare sködd. Någon
slätteräng finnes nämligen
än på boar i byg-
den.

Genom slätterängar-
nas försvinnande har
landskapsbilden förändrats
och förfulats. Den rika
blodstuflocan i skiftande
färger erbjuder en sådan
skönhetsbryn att den näppe-
ligen överträffas av någon

annan landskapsbild,
helst som det observeras
på ångarna förskona ett
stort antal brokiga fjärlar
och för övrigt insekter
av bildade slag som bidrar
att ge liv åt det hela

Skildring av binärvingarna!

Fråga om biförhållande
har flera socker tidigare
under olika tidperioder tagit
en särskild ställning bland händelsens
saker på grund av att inom

D. L. även upptecknarens
"Jordbrukets binärvingar" i arkivet.

sackhus. Finnes tre gruvor,
Adelfors guldgruva, Fleva nickel-
gruva och Thunnerskogs koppar-
gruva. Maluftsstugan i Fleva
gruvorna till Adelfors, där
malmen smältes, utfördes med
härskbjutsen och var för bönderna
i trakten en betydande biför-
tyänt. Under 1870-talet var gruvdriften i Fleva
Thunnerskoga av gruvdriften ned-
lagd.

På skogsavverkningen
mot slutet av 1800-talet påbör-
jades, blev forstingen av skogs-
produkter - timmer, bräder, kolos etc.
av stor betydelse.

De som voro kunniga, skaf-
fede sig inkomster genom

snickararbete o. d.

Namnen har skjutning och
försling på vägarna med kort-
skjutet helt tappert. Bilas
och omnibusar besöja helt
både vägar och hafven.

De byars äldre indier
har nämligen garverier, av
vilka ett flertal funnas inom
häradet.

Tällånga garveri (Hedra saken)
Tumskavare: Karl Anton Lund-
stedt, f. 1840 i Mörlunda. In-
flyttad till Hedra 1873.

Tällånga garveri (Hedra saken)
Tumskavare: 1. Johan Ekvall, 2. Fritz
Ekvall, 3. E. J. Linderöth, 4. Karl
Linderöth (f. 1862).

Prostugans gauru (Kede
sacken). Innehavare: Frithiof
Ekvall, f. 1830.

Gården i Veflanda:

1. Å Veflanda Frälsegård
(nu kvartett Präst). Förste
innehavare: Elias August
Johansson, f. 1835 i Närke.

2. Mårdede, lägenheten Escan-
dal. Förste ägare Peter Oscar
Lundström, f. 1844 i Ålanda.

Andra innehavare i
härskat under 1800-talet var:

Veflanda sacken:
Frängeli, Å Veflanda Frälsegård
(nu kv. Präst). Innehavare:
Elias August Winell, f. 1829.

Vid Flugeby (Vetlanda socken)
Berggrens spinneri. Vidlagt.
Innehavare var Karl Berggren.

Flugeby spinneri. Innehavare
bröderna Fredriksson. Verksam-
heten flyttades om några år
till annan ort. Bröderna Fred-
riksson inleder en förmå-
affär i textilbranschen inom
Närssjö stad under firmen
Flugebyaffären.

Spinnveribolaget i Fla-
geby ännu kvar. Där till-
verkar man korgarbeten.

Ljums spinneri vid Ljums-
nagallet (Hede socken), fort-
farande i verksamhet. Någon
Spinnveribolaget, som inleder

affär i Veflanda.

Glödda parken:

Stålfors bank: Färgen, lin-
aljeslagan, mejeri och spik-
smida. Innehavare var
rikshövitsman Peter Pettersen.
Famtliga nämnda röcker ut-
lagda. Där finns många andra
gårdens kraftstation, som
varit i Veflandas sedan
den 7 December 1907. ägare
är Veflanda stad.

Halsby bank. Innehavare är Gustaf
Andersson. 1900-tal är Veflandas
och Grönens. (Ägare: J. Andén).

I Halsby finns även
Halsby snickeri och träförädlings-
Halsby möbelfabrik, metall-
och beslagsfabrik.

Alreda kyrkby: smides-
fabrik 1920-tallet.
Idelfors! Alred socker-
fabrik för tillverkning av
kanoler, båtar m.m. June-
havare: böddna Granland,
Dylike industrier av
olika slag finns på ett
flertal platser inom häradet,
och så ha större och
mindre samhällen uppstått.

Veflaade var ända
in på 1870 en plats
med ringa bebyggelse.
Se karta av 1920 stad.
Invånarantal 5962. Industrier
av olika slag finns.

Emigrationens
orsaker är helt av
ekonomisk art. Enligt
en av uppteckningar
med betyning av ut-
flyttningslängder
statistisk för dessa
och dessa saken har
för 1900 personer från
värdre av dessa saken
har rest till Amerika.

Emigrationen upphörde
omkring 1930-talet.

Lättet att handlas
med pengar har på många
från 1900-talets början blivit
av allt större betydelse
än tidigare. I äldre tid

varns knappast några
pengar att handla med
blant folket på laad byden.
Plantorna voro så sent
som mot 1800-talets slut
så sällsynta här. Under
1890-talet brukade skol-
barnen i handelsboden
böga handvaller för två
öre åt gången. Husbären
kostade ibland bara fem
öre lifem, men det var
så out om femöringar. Det
ligger mycket i lifet
helt bakom halexattit: "Om
en så i ko för en panna-
paka, ässå en, int ha
pannepaka, så a da

liba illa²¹
Inkomsterna ha stigit
så svåringsom, och under
senaste tiden, så hastigt
och så mycket. Därmed
har sättet att handla
med pengar fort förändrats
Många förstå inte att
besöka och spara.

Polöring in natura
sörjdes för i värmen
under det guldfeber-tiden
gick här under 1870-talet
sörjdes sedan att balaget
skulle hålla en del lev-
nads till de anställda.
Det var svårt att få kon-
tanter för arbete. Exempel.

I Christsburg, Alaska, bodde
på 1870-talet en översty-
ma Amalia de Mare. Hon
ägs och innehade $\frac{1}{2}$ hem-
man. I en stuga på ägorna
bode en ogift kvinna. Hon
var finsk och ofark, och
hon lät sig på accand
att sköta ut gjäddor på
Äkarna. Hon tyckte det
var så bra lönen, att för
dessa arbete fick hon
kontant betalning. För övrigt
arbete måste hon ta emål
betalning in natura: mjöl,
bröd o.s.d.
De första handelsbodarna
oro både gäddliga och små

Den Förfsta handelsboden
i Vefskenda var inrymd i
en kammar i en liten
stuga, vilken stod vid änden
af nuvarande Lasarettsgatan
och Magasinsgatan, i när-
heten af Torget. Inne-
havaren af denna affär
hette P. G. Tour. Affären
innehades senare af den
förfnämnde son E. J. Tour,
f. 1829.

I Skede öppnades
en handelsbod år 1842,
af P. G. Johansson, f. 1823 i
Skede. Affären öfvertogs senare
af den förfnämnde son
Joh. Johansson. Nuvarande

Mynd. av denna affär
är Einar Lindberg.
Johan Johan Johansson
i Löneberg, Österkersberga
var född i Födinge
berg 1832. Han inflyttade
till Österkersberga år
1855. Första tiden inne-
hade han affär i lä-
genheten Ålsberg, men
sedan år 1856 flyttade
han till huvudorten Löne-
berg. Han äger en bety-
dande affärsverksamhet och
innehåller samtidigt gärdar
samt gästgiveri.
Johan August
Myren i Åseda var född

⁶
år 1834 i Myresjö-Ham-
mar först handelsbiträde
i Österforsberga och följ-
tade sedan till Råsta
den 6 Oktober 1864, då han
öppnade affär under firma
J. A. Myresjö & Salubad.
Myresjö hade ett rikhat-
ligt vamlager och drev
en omfattande affärsrörel-
se. Det de varor vilka för-
sålde i Myresjöaffär,
samma ännu den del kvar.
Det är en sort amerikanska
vagnar, av vilka här och var
samma sågas på vägen i
hemmen. Det är skåp i
offert 65x37 cm. Breda

ACC. NR M. 10537:29.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

häftet av fransiska
glas är målade bilder.
Dessa bilder är olika på
olika m. Inuti blacken
finns fabrikantens namn
angivet.

Dessa m. är av
synnerligen god kvalitet.
Ett flertal av dessa ha va-
rit i gång, under åt-
skilliga årtal av år. Så
som 70-80 år, och de visa
ännu tiden korrekt.

Äfven i åga är ännu
kvar inom släkten. Innehä-
vare av husnaffären är
Myrens datteren Erik Levander.
Inneh. av en jhäls är Pet. Levander.

De första hantverksböterna
införde åtskilliga nya
och nyttiga saker i
bygden. Den vara som
kläddes för åtgång och så-
serligen mest för åtskillig
skada samt förorsakade
bärsamma hännbara och
onödiga utgifter var vänt,
som försäldes fritt.

I fräga om byggnads-
skicket ha stora förändringar
skett. Många äldre byggnader
äro borta, men i stor ut-
sträckning ha de försetts
med nya tak - tegel, papp
masonit. Rådbyggnad och
måning allmän under 1900-talet.

Det torde knappast
finnas något typiskt boings-
hus i bygderna. Under senaste
tiden har servering
blivit modern och mycket
allmän här. Anspargandet
av egna hem har smärre
om blivit allt mer vanligt.

Under provdriftens
tid på 1870-talet och tidigare
var det dåligt ordnat
sör arbetarna beträffande
bostäder.

Även beträffande anskaff-
ning av möbler och hus-
gälad har så småningom
skett stora förändringar.
Gardiner och tapetter ha

öfverallt samnits sedan
lång tid tillbaka. Men
kvarn på uppgiften har
alltmer skärpts.

Högholmen kom till
bygden omkring sekelskiftet
och är nu en nyfunda allmän-
redovärjarna ifråga om
mat och dryck. Det är
i hög grad förändrats.

Holmen är nu i
ganska hög grad hämnat
av turisterna.

Vägnas förändringar
från 1900-talets början
sörjande. Vid 1900-talets
början var de lösa, söjiga
och spånga. Nu är de

är de fasta, jämna
och släta. Detta och de
gälla landsvägarna men
även byavägar ha i
stor utsträckning förbättrats
och åtskilliga för dessa
ha godkänts för allmänt
underhåll.

Därmed ha nu
goda åkdon; en del av
dem ha även bil. bilarna
är för, tidigt mycket
använda.

Såväl persontrafik
som lasttrafik ombesörjes
numera av omibussar.

Hästar bli alltmer sällsynta
på vägar. Oxarna, som

Tidigare fanns på varje
gård, ha man så fullständigt
försörjning att det varken
uppstod om någon gång
ett par okar salaföras vid
ett kreatursmöte eller
en marknad i bygd.

Tidningarna som under
1890-talet dro sålsgata
na till varje hem.

Böcker köpas endast
av en ganska liten pro-
cent. Men böcker läses
dock i ganska stor ut-
sträckning. Länbiblioteken
ha ett betydande bokbestånd
och läseföreningen är
stor.

Det muntliga berättande
har i hög grad fallit
vika för trycksättningen.

Holarna ströcker
alltjämt. En del ungdom
besöker läroverk. Andra
besöker folkskolor
och lantbruksskolor.

De kyrkliga vanorna
ha förändrats. Putat
kyrkbesökare äro i all-
mänhet fr. Förhållandet
är dock något olika inom
olika socknar i häradet.
Husförhö i gammaldags
melning förekommer icke, åtmin-
st. icke inom vissa av häradets
socknar.

Vid dop förkom-
ma ibland kalas.

Vid begravningar
brukar i regel kalas
förkomma. Vid somliga
begravningar inbjudas
gästerna till något
skonddru.

Väckelserörelse
ha här i bygden i
flera avseenden mer-
hat och haft stor
betydelse.

Inom dessa sam-
fundas ett tiotal frö-
kyrkliga predikokalor.

ACC. N:R M. 10537:37

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Högkonjunkturerna
under senaste krispe-
rioden ha i mycket in-
verkat på folkets
levnadsstandard och
levnadsätt.